

נספח צא': "אני זוכר ילדות" - סיפורו של יואל בירשטיין

אני זוכר - ילדות

יוסל בירשטיין

אבא שלי רצה שאהיה גבה-קומה. כבר כבן חמש נתקלתי ביתרונות הגובה. בן-דודי יוסל, למשל, שנינו למדנו ב"חדר" והרבי היכה אותי, ואותו - לא. שמו היה כשמי, גילו כגילי, אבל מאז ומתמיד היה גבוה ממני פי שניים וידע לבכות כמו יהודי זקן. "הצילו, יהודים! מרביצים!" היה צועק בקול עבה, והרבי לא הרים עליו יד, פן יתקהלו אנשים זרים ליד ה"חדר" ויתקעו את פראצופיהם בחלון לשאול מה קרה. לבכי של ילד לא שמו לב.

החליט יוסל ללמד גם אותי לבכות כמוהו בקול עבה. שלושה ימים עשינו חזרות, וידעתי מה לצעוק. אך מה קרה בחדר כשהרבי הרים מעל ראשי את פרגולו בן חמש הרצועות? שכחתי את המילים. בגלל שאני קטן, סבר יוסל. אם אגדל מהר ואהיה גבוה, אדע לבכות כמו יהודי זקן.

כיצד גדלים מהר בביאלה-פודלאסקה, עיירה קטנה בפולין שלא עבר עליה שינוי מאז ימי הביניים? "תפוז", כך פסק הבן-דוד, אם אוכל בחשאי תפוז שלם לפני השינה, ואירדם בלי להוציא הגה מפי, אקום בבוקר ואהיה גבוה פי שניים.

וכסף?

אצל סבתא.

יום-יום הלך יוסל אל סבתא וקיבל ממנה אגורה. היא הייתה גם סבתא שלי, אלא שלא ידעתי על כך דבר וחצי דבר. אמר יוסל שייקח גם אותי אליה. הוא נכנס, ויצא עם אגורה אחת. אני, שהייתי ביישן, תקעתי את ידי בדלת שנתורה פתוחה כדי סדק ומשהו, וכשהוצאתי אותה בחזרה מצאתי חצי אגורה בכפי.

אספתי את חצאי האגורות בקופסת גפרורים. הקופסה הלכה והתמלאה, אלא שבינתיים היכה בי הרבי בלי רחמנות. ראה יוסל מה קרה לתנוך אוזן שמאל שלי, את הדם, הקרע, חשש שמא אמות לפני שאספיק לגדול, והלווה לי את אוסף האגורות שלו. אקנה את התפוז, אוכל אותו שלם, אגדל פי שניים, אקבל מסבתא אגורות שלמות ואחזיר לו את כספו. גם הוא חסך למטרה נכבדת, אבא שלו היה כבר באוסטרליה ומשם כתב שביבשת זו עוד ניתן לגרוף זהב ברחובות. יוסל התכוון לבוא לשם מוכן. לפני הנסיעה אל היבשת הרחוקה ייכנס אל חנותו של בידרמן, בביאלה-פודלאסקה, וייצא משם כשבידו מגרפה.

את התפוז קנינו אצל גוי בקצה העיירה, מעבר לנהר. לקראת ערב, מילאנו את כיסינו באבנים פן יתנפלו עלינו ילדי הגויים, ויצאנו לדרך. זכור לי צלצול הפעמון בשעה שפתחנו את דלת החנות שמעבר לגשר. יוסל הסביר לי כיצד אוכלים תפוז, פרי שראיתי לראשונה בחיי. בגלל גובהו ידע הרבה, ולעתים, היה מוריד גם אליו מעט מידע. שאתקע את הציפורן שלי, אמר, ואדע את עובי הקליפה. עשיתי כדברו ויצא ניחוח מפנים הפרי. אמר יוסל שיש לנו בעיה. שעלינו לסור קודם לביתו ולעטוף את התפוז בנייר עבה, שלא יריחו את ריחו כשאשוב הביתה.

היינו שקועים בעניין אטימת הריח של הפרי ולא הבחנו בשני נערים פולנים שחלפו על פנינו בגשר. אחד מהם קפץ מאחורי, חטף את הכובע שלי והשליך אותו לכיוון המים. רצתי אחרי הכובע והתפוז נשמט, התגלגל ונפל לתוך הנהר. עמדנו ליד המעקה וראינו אותו נסחף עם הזרם, עולה ויורד על פני הגלים. טיפסתי על שלב גבוה יותר במעקה, ושנינו עקבנו אחרי התפוז המתרחק מאיתנו. כשהתפוז הפך לנקודה זהובה ונעלם מעינינו, החל היום להחשיך. שנינו חזרנו הביתה עם כיסים מלאים אבנים. יוסל הפליג באונייה לאוסטרליה בלי מגרפה, ואני לא אכלתי את התפוז ונשארתי קטן.